

HUMANISTICKE STUDIJE

9 | 2021

UNIVERZITET
DONJA GORICA

ČASOPIS HUMANISTIČKE STUDIJE

Glavni i odgovorni urednik:
Dragan K. Vukčević

Urednik broja
„Balkan između nacije,
tradicije i modernosti“:
Đorđije Borozan

Redakcija:

1. Đorđije Borozan (Podgorica);
2. Ilija Vujačić (Podgorica);
3. Dragica Vujadinović (Beograd);
4. Milan Podunavac (Podgorica);
5. Cirila Toplak (Ljubljana);
6. Mirjana Maleska (Skoplje);
7. Asim Mujkić (Sarajevo).

Savjet:

1. John Keane (Sidney);
2. Nenad Dimitrijević (Beograd);
3. Čedomir Čupić (Beograd);
4. Olga Breskaja (Vilnius);
5. Ana Krasteva (Sofija, Lyon);
6. Panos Ljoveras (Solun);
7. Đuro Šušnjić (Beograd);
8. Viljam Smirnov (Moskva);
9. Rudi Rizman (Ljubljana);
10. Alpar Lošonc (Novi Sad);
11. Vesna Kilibarda (Podgorica);
12. Stefano Bianchini (Bologna);
13. Hans-Georg Ziebertz (Würzburg);
14. Ratko Božović (Beograd).

Sekretar: Nikola Zečević

Dizajn: Mile Grozdanić

Priprema za štampu: Bojan R. Popović
Medeon, Podgorica

Lektura i korektura: Ljiljana Bošković

Izdavač: HS, UDG

Podgorica,
2021.

SADRŽAJ

DRAGAN K. VUKČEVIĆ Uvodna riječ
Glavnog i odgovornog urednika /5/

DIO I TEMA BROJA: Balkan između nacije, tradicije i modernosti
TOMASZ RAWSKI Glavni pravci bošnjačke nacionalističke
politike u savremenoj Bosni i Hercegovini /9/
ALOJZ IVANIŠEVIĆ Počeci hrvatskog sporta u Habsburškoj monarhiji /35/
DRAGO ROKSANDIĆ Europa i njene višestruke jugoistočne
granice. Problemi i pristupi „Zapadnom Balkanu“ /71/

DIO II STUDIJE

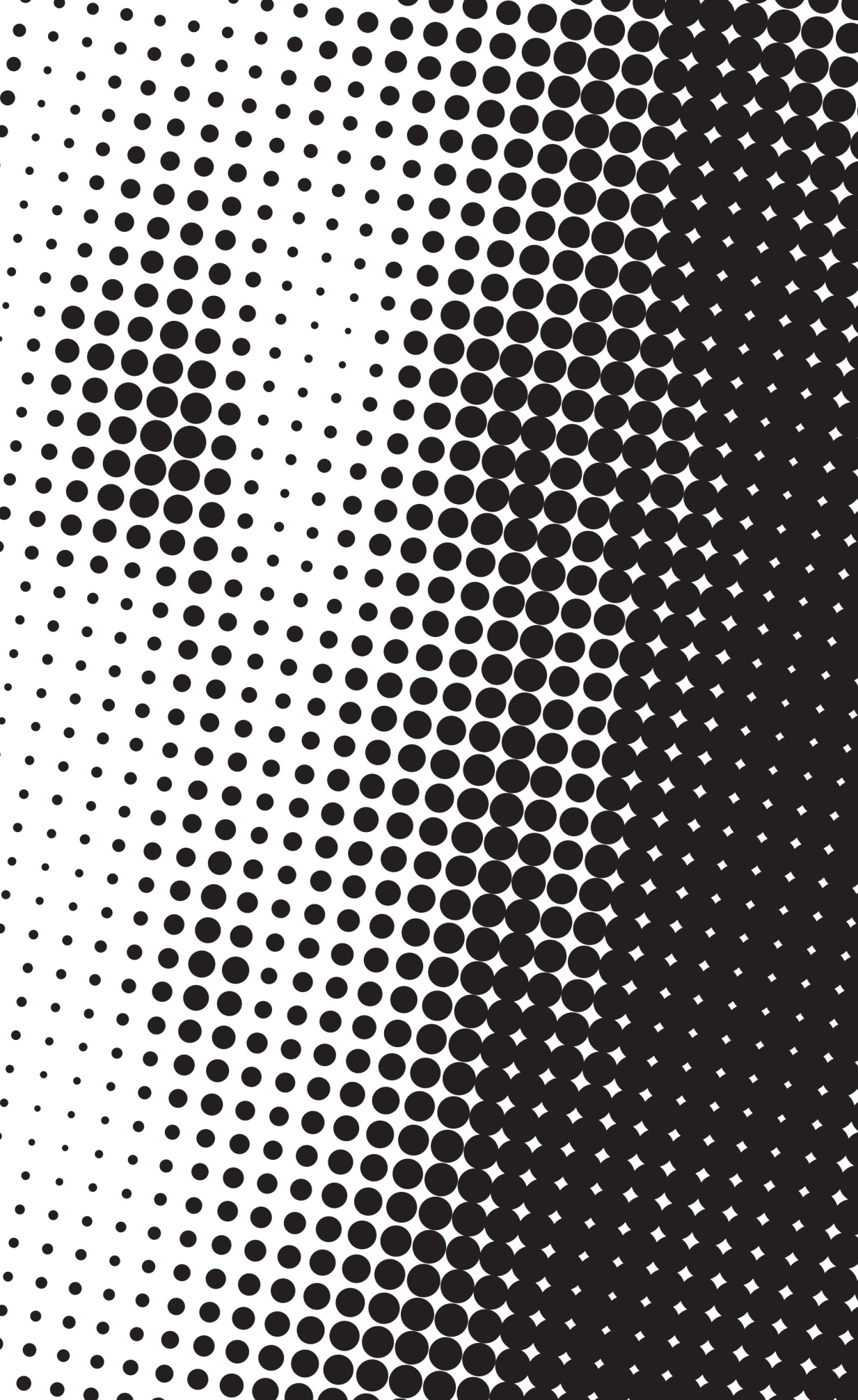
BRANKO BOŠKOVIĆ Right-Wing Populist Parties in Europe: Does
Welfare Chavivism Endanger Social Protection Budget? /85/
NIKOLA BANIĆEVIĆ Terrorism as a Problem
of International Security /97/
VLADIMIR VUJOŠEVIĆ „Odsanjati košmar do kraja“:
modernizam, (anti)tradicija i „jezik mrtvih“ /107/

DIO III PREVODI

RADMILO N. MAROJEVIĆ Aleksandar Blok (1870–1921)
i poema „Dvanaest“ (1918) /129/

DIO IV RECENZIJE

DANIJEL PALS, Teorije o religiji, CID, Podgorica,
2019. (Nikola Šaranović) /149/
RATKO BOŽOVIĆ, Povratak bliskosti, JU Narodna biblioteka
Njegoš, Nikšić, 2020. (Luka Rakojević) /153/
MAŠA JOVOVIĆ, Petar Lubarda u Crnoj Gori 1946–1951,
Fondacija „Čano Koprivica“ — Narodni muzej Crne Gore, Nikšić
— Cetinje, 2021. (Slađana Kavarić Mandić) /157/

Дванаест

1

Црно вече.
Б'јели сн'јег.
Вјетар, вјетар —
Ни да крочи човјек!
Вјетар, вјетар —
Диљем бој'јег св'јета!

Ковитла вјетар
Сн'јега скут.
Под сн'јегом — залеђен пут.
Клизаво, с муком се миче,
Сваки пјешак ту
Оклизне се — ђ јадниче!

С куће на кућу
Затегнут канап.
На канапу — плакат:
„Сва власт Уставотворноме В'јећу!“
Старица од туге да свисне — плаче,
И никако да схвати шта значи,
И шта ће такав плакат,
Шта ће големо платно то?
Кол'ко обојака дјечи изрезат',
А свако је — и бос, и го...

Као кокошка, старица
Некако се праметну преко смета.
— Јој Мајти-Заступнице!
— Јој бољшевици — смак св'јета!

Вјетар бије!
Стегла студен љута!
На раскршћу буржуј крије
Нос у крагну од капута.

А ово ко је? — Дџгџа коса
А гуњџа испод носа:
— Издајице земље своје!
— Пропаде Русија Свѣтџа!
Сигурно писац то је —
Поѣта...

А ено и мантија дџгџа —
По страни за сметом струже...
Зашто те је обузела туга,
Поѣе друже?

Памтиш како иђаше
Трбухом на пр'јед
И крст како сијаше
С трбуха на св'јет.

Госпођа обукла астрџан
И ка другој окрене се:
— И плакале смо по вџздџан...
Оклизне се
И — трес! — опружи се.

Ај, ај!
Руку дај!

Весео вјетар.
И љут, и рџт.
Скутове мушкета,
Пјешаке коси.
Ц'јѣпа, гужва и носи
Велики плакат:
„Сва власт Уставотворноме В'јѣћу!“
И р'јечи доноси:

...И ми смо имале В'јеће...
...Овдје код ове куће...
...Размотрисмо —
И одлучисмо:
Једном — десет, сву ноћ — двадес' и пѐт...
...И никоме да не дамо мање...
...На спавање...

Позно вече.
Пусти улица.
Само се вуче
Згрбљен скитница,
И вјетар фијуче...

О јадниче!
Приђи 'амо —
Да се целивамо...

Хљеба!
Шта је пред нама?
Прођи само!

Црно, црно небо.

Срџба, сјетна срџба
У грудима гори...
Црна срџба, свѣта срџба...

Друже! Отвори
Оба!

2

Прамиња сн'јег, вјетар д'јесни.
Дванаест људи напр'јед језди.

Пушака се црни ремен,
Свуда — пламен, пламен, пламен...

Згужван качкет, цигар у зубима,
Каро кец само фали на леђима!

Слобода, слобода,
Ех, ех, без крста!

Тра-та-та!

Хладно је, другови, хладно!

— У крчми Каћка с Вањком пије...

— А у чарапи керенке крије!

— А Вањушка је сада богат...

— Наш бјеше Вањка — а сад солдат!

— Буржују, Вањка, кучкин соју,
Дѐ прђбај само — пољуби моју!

Слобода, слобода,
Ех, ех, без крста!

Каћка с Вањком заузета —
Чиме, чиме заузета?...

Тра-та-та!

Свуда — пламен, пламен, пламен...

О рамену — пушке ремен...

Држ' корак револуциони!

Будан је душман неуморни!

Држ' пушку, друже, па се нѐ ђђ!

Опали по Русији Свѐтђ —

По старинској,

Кровињарској,

По дежмекастој!

Ех, ех, без крста!

3

Кад пођоше наши момци
 Да црвену служе гарду —
 Да црвену служе гарду —
 Да изгубе главу младу!

Ох ти, горка туго,
 Судбино слатка!
 Поц'јепани гуњу,
 Пушко швапска!

И уинат свих буржуја
 Свјетски пожар распируј,
 Свјетски пожар у крви —
 Господи, благослови!

4

Витла сн'јег, кочијаш виче,
 Вањка с Каћком промиче —
 С'ја 'лектричка сијалица
 С рукуница...
 Еј, еј, чувај!

С униформом солдатском
 И са фацом глупачком,
 Врти, врти црни дрк,
 Па га уврће,
 Па се размеће...

Види Вањке — плећат ли је!
 Види Вањке — рјечит ли је!
 Каћку-ћурку обгрљује,
 Залуђује...

Затурено лице љуби,
К'о дисер се ђ'јеле зуби...
 Ѓх тї К`а`ња, `ах тї ма`чка,
 Њушкице пуначка...

5

На врату ти, К`а`ња,
Ожиљак од ножа.
Под дојком ти, К`а`ња,
Треботина свј`еж`а.

Ех, ех, заплеси!
Ноге своје покажи!

У чипкама шетала —
Шетај, шетај, нека!
С официр'ма спавала —
Спавај, спавај, нека!

Ех, ех, нека вара!
Врисну срце из њедара!

Памтиш, К`а`ња, официра —
Не умаче он од ножа...
Зар не памтиш, вјетропира?
Ил' сјећања нису свј`еж`а?

Ех, ех, сјети ме се,
У постељу врати ми се!

С камашнама ходала,
Чоколаду вољела.
С јункер'ма се водала —
Са солдат'ма почела?

Ех, ех, па згр'јеши!
Биће лакше на души!

6

...Опет кочијаш галопом жури,
Виче, урла, ка нама жури...

Стој, стој! Андрјуха, прискочи!
Петруха, позади заскочи! ...

Трах-тарарах-тах-тах-тах-тах!
До неба витла сн'јежни прах! ...

Збриса кочијаш — и Вањка с њим...
Још једаред! Дѐ пáли свй! ...

Трах-тарарах! Упамти, гаде,
.....
Како се туђа цура краде! ...

Утече, хуљо! Нека, нека,
Обрачун сутра тебе чека!

А гдје је Каћка? — Мртва спава!
Простр'јељена метком глава!

И шта сад, Каћка? — Ни гу-гу...
На сн'јегу, стрвино, лèжи ту! ...

Држ' корак револуциони!
Будан је душман неуморни!

7

Опет иде дванаест њих,
О рамену — пушка свима,
Убица само, испред свих,
К'о креч бл'једо лице има...

Краче брже и све брже,
Марама на врату вири.
Куд га ђаво у то врже —
И никако да се смири...

— Што си, друже, невесео?
— Што ли си се скаменио?
— Што си нос бре објесио,
Ил' си Каћку пожалио?

— Ој другови рођени,
Ту сам цуру волио...
Ноћи црне пијане
С том сам цуром водио...

— Због смјелости ока њена,
Ока њена пламена,
И због младежа црвена
Испод десног рамена,
У жестини убих жену,
Убих срца камена... ах!

— Ћути, рђо, верглаш само,
Зар си, Пећка, женско, што ли?
— Хоћеш душу ту пред нама
Да отвориш? Па изволи!
— На држање пази само!
— Држи себе у контроли!

— Није сада такво вр'јеме
Да те мазимо пред дој!
Још тежѐ нас чека време,
Тежѐ, драги друже мој!

И Петруха успорава
Ужурбани корак свој...

Главу горе забацује,
Опет се осмјехује...

Ех, ех!
Па забава није гр'јех!

Затварајте спратове,
Пљачкања се готове!

Отварајте биртије —
Сиротиња лумпује!

8

Їх тї, туго голема!
 Чамотињо безмјерна,
 Чемерна!

Ўх штò һу да вр'јеме
 Проведем, проведем...

Ўх штò һу да тјеме
 Почешем, почешем...

Ўх штò һу сјеменке
 Да једем, да једем...

Ўх штò һу да ножем
 Ожежем, ожежем! ...

Бјежи ми с очију, буржују!
 Испићу ти крвцу
 За љубовцу,
 За црнооку...
 Упокој, господи, душу раби твојеја...

Чамотиња!

9

Не чује се градска бука,
 Над невском кулом — тишина,
 Не пр'јети више жандарска рука —
 Лумпујте, момци, без вина!

На раскршћу буржуј стоји,
 У крагну је нос сакрио.
 За њим згрчен у длаку своју
 Пас шугави реп подвио.

И стоји буржуј к'о пас гладни,
Као питање н'јем и сл'јеп.
И стари св'јет, бескућник јадни,
Иза њега подвио реп.

10

Мећава све љуће брише,
 Ќј мећава опака!
Не види се, друже, више
 Ни на четир' корака!

Као дим се сн'јег изви,
Као стуб се сн'јег надви...

— Јој мећаваѐ, Боже спаси!
— Ћути, Пећка, не варај се!
Од каква те спаси зла
Икона од злата сва?
Ниси свјестан, и зац'јело,
Мућни главом, мисли зрело —
Руке крвљу окупа ли
Због Каћкине љубави?
— Држ' корак револуциони!
Будан је душман неуморни!

Напр'јед, у строј, у строј,
 Радниче мој!

11

...Свих дванаест напр'јед грё,
 Богу се не моле.
 Спремни на све,
 Ништа не жале...

Челик њихових пушака
На невидљиве душмане...
Дуж опустјелих соака,
Мећава ни да сустане...
Кроз сметове ни корака —
А да чизма не остане...

Барјак букти
Црвени.

Корак тутњи
Продорни.

Глè бѹдѢ се
Душмани...

Мећава сн'јегом засипа очи
Дана и ноћи
Безброј! ...

Напр'јед, у строј, у строј,
Раднице мој!

12

...Напр'јед иду моћним кораком...
— Ђј, изађи! Ко је тамо?
Напр'јед с црвеним барјаком
Разбјеснио се вјетар само...

Испред њих — смет је хладни.
— Ко је у смету — изађи!
Само убоги пас гладни
Храмље немоћан позади...

— Откачи се, псу крастави,
Убошћу те бајонéтом!
Стари св'јете, псу шугави,
Нестани пред новим св'јéтом! ...

...Зубе кези — к'о вук гладан —
Реп подвио — не одступа —
Пас сав хладан — пас сав јадан...
— Од'зови се, ко то ступа?

— Ко то маше црвеним барјаком?
— Погледајте, какав мрак!
— Ко то бјежи журним кораком,
Иза кућа крије траг?

— Наћи ћу те, немој се крити,
Предај ми се, боље, сам!
— Еј ти, друже, зло ће бити,
Дај изаћи ил' пуцам!

Трах-тах-тах! — И само эхом
Од'зива се кућа мрак...
Мећава само дугим см'јехом
Руга се кроз сн'јежни прах...

Трах-тах-тах!
Трах-тах-тах!

...Иду тако моћним кораком —
Отпозади — гладни пас,
Напр'јед — с крвавим барјаком,
Од мећаве невидљив,
Од метака неранљив,
Њежним ходом надбурним,
Сн'јежним прахом бисерним,
Уз ружа б'јелих в'јенац чист —
Испред свих — Исус Христ.

Јануар 1918.

Превео:
Радмило Маројевић